DIANA MARIA DAN
"Petru Maior" University of Târgu-Mureș

CRITICAL RECEPTION – MIRCEA IVĂNESCU'S "POEME NOUĂ" (1983)

Abstract: This paper starts from the desire of finding answers to a simple question: „what is poetry?"for M. Ivănescu.. Therefore we chose to look over Mircea Ivănescu's , Poeme nouă – 1983. In the critics view M. Ivănescu' poetry stands out in Romanian poetry, through a different way of writing lyrics. This new style means rising above old used literary standards, free speech, bookish, game, lack of ornaments, decorations, using presumptive and possible, memories, saving lost time. M. Ivănescu is a programmatic experimentalist writer.

Keywords: free speech, lack of ornaments, memories, lost time, originality.

Numărul volumelor pubicate în perioada anilor '80 este consistent, astfel că de-a lungul a zece ani publică șapte volume de versuri, unul fiind realizat asemenea unei antologi, tradus în engleză, de Ștefan Stoenescu.

Volumele publicate în această perioadă întregesc puzzl-ul realizat de poet, dacă întreaga sa operă ar fi privită în ansamblul ei. Opera mirceaivănesciană este de o surprinzătoare omogenitate, fiecare nou volum vine să intregească, să completeze lucruri deja spuse.

Poezia sa este ca o „filmare a unui minut" din realitate, cum observă un critic, în care poetul se desfășoară. Acest minut este o recuperare a timpului scurs, trecut, care revine în memoria afectivă a poetului, tocmai din dorința de a-l recupera, de a-l înțelege și de a-l retrăi. Adeseori se ridică întrebarea câte momente din realitatea biografiei poetului se regăsesc în versurile sale și câte sunt ficțiuni? Răspunsul este unul simplu, în cazul lui M.Ivănescu, pentru că singura realitate pe care o cunoaște era cea trăită, trecută prin memoria sa afectivă. Poetul este un om sincer, care scria „la comandă", în cîrciumi, într-o „tehnică foarte simplă". Pe foaia de hârtie, surpinzând elementele realității, poetul notează evenimentele ce se desfășurau în jurul său. Acest crâmpei de realitate reprezintă un punct de pornire în meditația poetului. De aici, se ivesc, mai apoi, o sumedenie de cărări care propun o altă interpretare evenimentului celulă. Poetul se folosește de elemente livrești, elemente biografice în încercarea de a-și explica niște lucruri simple: ce înseamnă timpul?, ce semnifică moartea?, ce înseamnă creația?, ce este singurătatea?...

Față de anii '60, '70 poetului nu i se mai reproșează că ar fi un poet prețios sau manierist, în sens negativ, ci din contră, după cum observă și Mircea Braga, este considerat un continuator al lirismului autentic, fapt ce-i aduce aprecieri critice pe măsură. În opera sa, se regăsesc elementele moderne și chiar postmoderne, fiind considerat un preacursor al postmodernismului.

Pentru a evidenția importanța poetului în lirica românească am ales câteva articole critice care oferă o imagine cuprinzătoare.

Adrian Popescu, în articolul intitulat Pasărea Minervei, îl consideră pe M.Ivănescu un poet matur prin faptul că își stăpânește mijloacelor artei sale, încă de la începuturile sale ca poet. Remarcă faptul că este o construcție enciclopedică, asemănându-l cu „un poet american de tip universitar": „gata să-ți improvizeze cu dexteritate și minuție o prelegere despre motivul trandafirului în literatura occidentală în vreme ce te privește

BDD-A21808 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:40 UTC)

cu un aer defensiv-mefient prin sticlele protectoare, pregătit oricând să spulbere prin ironie și autoflagelare atmosfera ce ar putea deveni excesiv de caldă”[1].

Poezia mirceaivănesciană îi apare lui Adrian Popescu un amestec între livresc și confesiune, sentiment și clișeu, astfel că „între acești poli circulă tensiunea unui lirism autentic și o formulă literară originală”. Universul liric este o oglindă a frământărilor interioare, aduse la lumină prin forjări ale obsesilor ce primesc un chip durabil, misterios, concret „ca o pradă miraculoasă smulsă adâncului”. Aceste obsesii sunt traduse prin intermediul elementelor livrești și împletirea lor cu confesiunea, asemânându-l cu Borges și Svevo, Bacovia și Umberto Saba.

Criticul observă că volumele sale au aceiași structură, doar atitudinea bacoviană s-a adâncit, poetul căutând o eliberare din mâinile eului pentru a se alia unei respirații universale, alături de o eliberare de clișee literaturizante. De aici, se naște și senzația de vid, de inutil, de izolare în limbaj. Construcția poeziei sale fiind o distorsiune de la noțiunea de poezie prin amestecul dintre cei doi poli aparent antagonici: sentimentul și clișeul: „Dar între acești poli circulă tensiunea unui lirism autentic și o formulă literară originală iscate tocmai din extreme aparent ireconciliabile: sentimentul și clișeul, unite su o tenace voință de stil”[2].

Bătăile secrete ale inimii poetului sunt cele care produc o lirică ce are o curgere încetinită, epică. Ele instaurează o stare de așteptare prelungită, în calea unui Eveniment. Eveniment care nu se produce fiindcă nu există, el trăiește doar în imaginația sau în memoria poetului. Acest Eveniment sau acest Real este redat prin folosirea tehnicilor cinematografice ale flas-back-ului și ale racourciului. Maniera de redare este una personală, unde utilizează „meandrele prousiene”, parantezele, timpul diminuat sau accelerat. Pentru Adrian Popoescu elementele din poezia mirceaivănescină sunt bine asamblate sub „semnul ficțiunii”, chiar dacă lasă locul indeterminarii, unde personaje bizare precum Mopete, Rowena, El Midoff & comp sunt privite de poet cu umor și ironie: „M.I. are un extraordinar simț al asamblării siluetelor, caracterelor schițate fugar , obiectelor domestice, «naturii», într-o indeterminare globală, care e semnul ficțiunii pe cât pare a fi cel strict al realului imediat, conjunctural”[3].

Pentru Lucian Raicu, M.Ivănescu este omul devotat ideii de literatură, fără vârstă, trăitor profund și cititor asiduu, unde spațiul interior fragil-rezistent, ocrotitor, asediat-apărat, copleșit sufocat- infinit liber îl absoarbe. Acest loc este generatorul de trăiri contrare, transpuse în versurile sale.

M.Ivănescu este poetul care s-a zidit pe sine la temeliile destinului său literar, consideră Lucian Raicu. Poezia este o singură și nesfârșită frază despre viață, obsesii, o confesiune: „Poezia sa este o lume născută din mersul natural al unei fraze, al unei singure fraze, monotone și nesfârșite, în care și-a țesut (parcă) fără efort viața și obsesiile, o teribilă confesiune și la fel de teribile pudori, singurătatea și spaima de singurătate, tot ce e neliniștitor vulnerabil și tot ce e profund vital în făptura-i, cu adevărat nepereche”. Totodată este o exprimare a sinelui specifică celor mândri sau modești, unde cititorul detașat e captivat încet, fără să bage de seamă, locul unde nefirescu devine firesc: „Exprimându-se pe sine și numai pe sine, într-un fel caracteristic doar modeștiilor și doar vanitoșilor, Mircea Ivănescu izbutește să implice pe recele cititor martor al bizarei sale aventuri, încet și pe nesimțite, și cât de neîncrezător, cât de prudent în al său spirit de cumpătare, să îl implice în ceva ce, iată,

[1] Adrian Popescu, Pasărea Minervei, în Steaua, 1981, nr. 3, p. 18
[2] Idem., p. 18
[3] Ibidem., p. 18

BDD-A21808 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:40 UTC)

îl privește. Greu explicabil și cât de lămurit. Pentru că poezia există, vom spune că există și astfel de inexplicabile împrejurări sugerând pe încetul sau deodată ceva firesc. Nefirescul care devine firesc, la atâtea definiții ale poeziei, să mai adăugăm una”[4].

Un personaj temut și dorit pentru M.Ivănescu, din perspectiva lui Lucian Raicu, este singuratatea : „Poemele lui M.Ivănescu au ca veritabil personaj singurătatea, dorită și temută în același timp, cristalizată la un mod fastuos (prin aglomerarea însă de elemente comune) ca mediu de existență și surprinsă deopotrivă în aspectul ei neliniștitor, de irealitate și coșmar modern”[5].

Astfel Lucian Raicu îl vede pe M.Ivănescu un autor de mitologie personală, creator de stil, de sintaxă poetică, un poet extraordinar, un literat exemplar, fiind în consens cu afirmația lui Ion Negoițescu care vorbea despre „Demiurgia literară a lui M.Ivănescu”: „M. Ivănescu este autorul unei mitologii personale, un creator de stil în poezia românească, un creator de sintaxă poetică, un extraordinar poet, care ca puțini alții, și-a construit un destin literar, zidindu-se pe sine la temeliile lui”[6].

Alex Ștefănescu demonstrează prin argumente concrete în studiul său *Arta deghizării* cum M.Ivănescu scrie o lirică a jocului, o artă a deghizării, dând impresia că numai fiindcă a venit vorba se referă la anumite subiecte, funcția este cea de a relativiza absolutul. Criticul vede mai degrabă în intenția lui M.Ivănescu o „artă a degizării”, inventivitate care se realizează prin:

- folosirea rar a majusculelor, astfel renunțând la semnele tradiționale de tipografiere a poeziei: „Autorul nu folosește aproape niciodată majuscule, adică renunță tocmai la acele semne ale inaugurării festive care, în poezia tradițională, aveau un rol atât de important și care erau adeseori și tipografiate cu mare artă, ca niște blazoane pompoase”[7].
- construirea de fraze lungi, care să nu înceapă la început de vers și să nu sfârșească la sfârșit de vers, „Textul devine, drept urmare, o pastă de cuvinte, dar tocmai prin aceasta câștigă în persuasiune: amorfitatea îl face penetrant”[8].
- dă impresia că nu vorbește serios ci își imaginează o carte dacă ar scrie-o, folosind formule introductive de genul: „Așadar, să facem o scenă de nuvelă fantastică”; „Am să scriu odată un tratat despre seară”[9].
- nu respectă principiile moderne ale esteticii, adică să nu povestească într-o poezie, instaurând jocul de-a literatura, ce are „funcția de a relativiza absolutul, de a da cititorului impresia că poetul numai întâmplător, fiindcă «a venit vorba», se referă la tot felul de trăiri demodate”[10].
- folosește cameleonismul, unde lirismul ia înfățișare epică, fiind mai „apropiată de faptul divers, de proza existenței cotidiene, de discriptivismul plat”[11].
- își urmărește personajele în momentele banale ale existenței, unde evenimentele obișnuite ale vieții transmit anumite stări sufletești grave precum dragostea, singurătatea, plictiseală, teama de moarte, conștiința absurdității și zădărnicia unor gesturi omenești făcute cu emfază în mod curent, frumusețea irepetabilă a unei clipe: „Poetul a inventat și câteva personaje – mopete, v înnopteanu, rowena, prietenul

[4] Lucian Raicu, O mitologie personală, în România literară, 1981, nr. 15, p. 10
[5] Idem., p. 10
[6] Ibidem., p. 10
[7] Alex Ștefănescu, Arta deghizării, în Convorbiri literare, 1981, nr. 6, p. 16
[8] Idem., p.16
[9] Ibidem., p. 16
[10] Ibidem., p. 16
[11] Ibidem., p. 16

BDD-A21808 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:40 UTC)

tatălui lui vasilescu, nefa – pe care le urmărește în momentele cele mai banale ale existenței lor: plimbându-se, căscând, făcându-și vizite, tăifăsuind”[12].

- folosește imagini doar că dă impresia că „el, personal, nu ia în serios imaginile respective, că nu le iscălește” și care „arată neimplicarea autorului în situațiile pe care le descrie”[13]
- nu folosește mila cu referire la personajele sale, fapt care provoacă dezaprobarea de către cititor, care începe a le îndrăgi, fiindcă sunt lăsate în voia soartei.

Demistificarea condiției poetului, privită cu atâta încântare de unii, nu se regăsește în obiectivele lui M.Ivănescu, observă Alex Ștefănescu. Intenția sa este de a păstra mirajul poeziei ținând departe astfel atenția și râsul ironic al unora: „constatăm că poetul are cu totul alt scop decât să distrugă mirajul poeziei, intenția sa este, dimpotrivă, să păstreze ceva din acest miraj în forme în care să nu tragă atenția publicului”[14]. Folosirea imaginilor este realizată sub semnul deghizării, dând impresia că nu le ia în serios, notează criticul, cu toate că ceilalți comentatori ai operei lui M.Ivănescu consideră că poetul renunță la imagini și la orice fel de artificiu poetic, în cadrul unui discurs liric: „Un comentator spunea că, în conformitate cu programul său de depoetizare a poeziei, Mircea Ivănescu nu folosește niciodată imagini. De fapt, folosește, însă în aceeași manieră pe care am mai descris-o și anume dând impresia că el, personal, nu ia în serios imaginile respective”[15].

M.Ivănescu din perspectiva criticului joacă rolul unui umil curier care aduce o scrisoare ce răscolește sufletul, doar că el habar nu are cine a scris-o, misiunea sa fiind doar de a o aduce: „M.Ivănescu joacă rolul unui umil curier care ne aduce o scrisoare în stare să ne răscolească sufletul. După ce o citim, ne uităm la el întrebător - parcă avem o bănuială – dar el ridică din umeri: nu știe cine anume a scris-o, misiunea sa a fost doar să o aducă”[16].

Lesovici, Mircea Doru consideră poezia lui M.Ivănescu încadrată în tipologia specifică vremii, adică aceea de a evita poeticul din dorința de a realiza altceva: o poezie antilirică. Printre elementele folosite de poet, din perspectiva sa, la realizarea acestei poezii sunt: jocul, ironia, parodia, elemente de proză, descrierea detaliată și „imaginea capabilă să re-dea un lucru”.

Rolul jocului e de a construi realități imaginare care maschează neliniștea unui poet care nu preferă confesiunea directă. Prin folosirea jocului „poetul își desconspiră atât sensibilitatea, cât și «literatura», realizând o mai reală profunzime a jocului”[17], prezentând un timp care nu este sau va fi, ci unul care s-a petrecut înainte.

Ironia are o dublă funcție aceea de a indica expresia unei conștiințe artistice exagerate și de a indica o autoanulare a subiectivității: „Ironia devine însă nu numai o expresie a conștiinței artistice exagerate, ci și o formă de autoanulare a subiectivității”[18].

În poezia sa, M.Ivănescu parodiază romanul gotic, romanul polițist, memoriile, notează criticul.

Din dorința de a evita poezia scrierea mirceaivănesciană se încadrează într-un „climat epurat” de orice aspect poetic, universul său antiliric preia personaje, exactitatea, autenticitatea, imperativul nuanței, demersul narativ, observă Lesovici Mircea Doru.

[12] Ibidem., p. 16
[13] Ibidem., p. 16
[14] Ibidem., p. 16
[15] Ibidem., p. 16
[16] Ibidem., p. 16
[17] Doru Mircea Lesovici, Lirismul antilirismului, în Convorbiri literare, 1982, nr. 11, p. 7
[18] Idem., p. 7

BDD-A21808 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:40 UTC)

Poezia mirceaivănesciană își conține propria lectură după Ion Pop, idee la care subscrie și Lesovici Mircea Doru spunând că versurile conțin o explicitare și o traducere a profunzimii sentimentului: „Poetul își explicitează dinainte textele, alteori și le traduce”[19].

Poetul se adresează, din perspectiva criticului, unei persoane apropiate care-l înțelege și de aceea își permite să folosească propoziții începute, neterminate, abandonate sau reluate.

Comunicarea poetică realizată de M.Ivănescu se înscrie dincolo de sensul propriu al cuvintelor: „Lăsând mereu impresia că pierde șirul cuvintelor, această poezie își întărește, de fapt, funcția protectoare a scenei adevărate. O ciudată comunicare se realizează astfel deasupra comunicării, dincolo de sensul adevărat al cuvintelor”.

Absența e și pentru Lesovici Mircea Doru un atribut esențial al poeziei mirceaivănesciene fiindcă e „numele a tot ce nu există, ci doar subzistă datorită cuvântului”, unde poemul devine „un eveniment în limbaj nu în fapt”[20].

Dorin Sălăjan constată că volumul de versuri Poeme nouă este alcătuit din 103 poeme, parte a unui singur poem. Este vorba de un poem unic, asemenea unui „tot inseparabil”, fiind un „monolog sublim” al unei poezii de interior: „Poeme Nouă de M.Ivănescu, alcătuit din 103 poeme în masura în care ți se relevă ca un singur poem, este în totul excepțional”[21].

Poezia lui M.Ivănescu propune un „demers colocvial” al unei călătorii în lumea sinelui și care propune o construcție despre sine observă criticul. Motivele ce propun o „emisie poetică despre sine” sunt cu preponderență livrești, alături de „motivul oglinzii, al ființei și al ființării, motivului timpului inexorabil scăpat printre minutare, motivul extern al femeii desprinse din coasta adamică, motivul călătoriei...”[22].

Călătoria spre sine e comparată de crtitc cu călătoria lui Ulise spre țărmurile Ithacei, fiind vorba de o călătorie odiseeană, unde strigătul de suferință al poetului se apropie de poemele lui T.S.Eliot, ce prezintă sinceritatea și modernitatea construcției.

Volumul Poeme nouă este considerat de critic „un colocviu despre suferință”. Poetul folosește mijloacele prozatorului, pentru a prezenta intimitatea, interioritatea acestei lumi, alcătuite din imagini și amintiri, unde impresia este de joc, de inițiere. Această lume este o lume a barocului, unde poemele seamănă cu cele de secol XVIII, altele sunt moderne în viziunea criticului. „Poetul construiește. Construindu-se pe sine, exorcizează. Între marginile poemului, ca între rame, adună imagini de amintiri. Amintiri în care «nu te poți scutura ca un câine». Totul pare un joc și o inițiere. Un joc însă grav, cu accente de absurd urmuzian. De aici și impresia de ceremonial uneori primitiv, alteori fastuos, rembrandtian. Într-un aceeași retortă sunt diluate elemente ale poezie moderne și altele ale celui mai fin și rafinat lirism”[23].

Pentru Paul Dgneanu volumul Poeme nouă este o odisee a timpului de unde se desprinde un „acut sentiment al tragicului existențial”.

Încercarea poetului de a surprinde palpabilul timpului trecut, al amintirilor și al evocărilor, fiindcă alte forme ale timpului nu există, se dovedește a fi o încercare a neputinței, a nereușitelor: „Întreg volumul este figurarea unei odissei a timpului... Nu există timp, prezent sau viitor ci numai momente ce fug în trecut, amintiri și evocări.

[19] Ibidem., p. 7
[20] Ibidem., p. 7
[21] Dorin Sălăjan, Ceremonia colocviului, în Flacăra, 1983, nr. 38, p. 11
[22] Idem., p. 11
[23] Ibidem., p. 11

BDD-A21808 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:40 UTC)

Iar încercarea de a regăsi concretețea lor, palpabilul din viață care a fost se dovedește o încercare himerică”[24].

Acest volum își regăsește locul în Poemul volumelor scrise de M.Ivănescu, fiind țesut între fiind și nefiind, între universul mic al sufletului și al conștiinței umane și între infinitul mare, exterior: „poem fără titlu ... a trăi fără a fi sau reciproca a fi fără a trăi”[25].

Spațiul restrâns este locul unde se petrec reacții neobișnuite, unde sunt acumulate gesturi, amintiri. Privirea poetului este îndreptată spre o „obsedantă rotire în jurul motivelor și desfolierea meticuloasă, epuizantă a semnificațiilor”[26].

Imaginile banale capătă formă labirintică, iar „metafora emblemă devine oglinda” care reprezintă realul și proiecția unei lumi de neatins: „oblinda, cu dubla ei față: reflectare a realului și, deopotrivă, semn imaterial, înșelător, imposibil de atins, de pătruns, de interpretat”[27].

Opiniile critice cu privire la volumul poetului sunt uneori apropiate, iar alteori sunt chiar diferite. Acest aspect se datorează modului propriu de a vedea realitatea poeziei mirceaivănesciene. Realitate privită de critici din prisma propriilor lentile empatice.

Fiecare opinie aduce un punct de pornire, o opinie ce este de fapt rezultatul ființări cu textul poetic.

Scriitura aduce cu sine un prilej de bucurie, pentru că indirect suntem împreună. Cu toate că gândim diferit suntem prezenți la aceiași masă de discuții, ce ne spune că suntem vii. Importantă e contribuția fiecăruia, pentru că împreună formăm acel cerc din felia vieții.

Acest mod de a comunica apreciativ, dezapreciativ apropie oamenii, fiind unul din principiile pe care le avem de înțeles și de respectat.

Bibliografie/References

- Dicţionarul esenţial al scriitorilor români (2000) Coord. Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, Editura Albatros, Bucureşti.
- Ivănescu, Mircea,(1983) *Poeme nouă*, Editura Cartea Românească, Bucureşti
- Adrian, Popescu, Pasărea Minervei, în Steaua, 1981, nr. 3, p. 18
- Lucian Raicu, O mitologie personală, în România literară, 1981, nr. 15, p. 10
- Alex Ștefănescu, Arta deghizării, în Convorbiri literare, 1981, nr. 6, p. 16
- Doru Mircea Lesovici, Lirismul antilirismului, în Convorbiri literare, 1982, nr. 11, p. 7
- Dorin Sălăjan, Ceremonia colocviului, în Flacăra, 1983, nr. 38, p. 11
- Paul Dugneanu, Mircea Ivănescu – Poeme nouă, în Luceafărul, 1983, nr. 36, p. 2

[24] Paul Dugneanu, Mircea Ivănescu – Poeme nouă, în Luceafărul, 1983, nr. 36, p. 2
[25] Idem., p. 2
[26] Ibidem., p. 2
[27] Ibidem., p. 2

BDD-A21808 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:40 UTC)